

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

NOVEMBER 2022

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye,
'n formuleblad en 'n 10-bladsy antwoordeboek.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. 'n Formuleblad met Finansiële Aanwysers is aan die einde van hierdie vraestel aangeheg.
4. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
5. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
7. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Kosterekeningkunde	35	30
2	BTW en Voorraadwaardasie	45	35
3	Begrotings	45	35
4	Bankversoening	25	20
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: KOSTEREKENINGKUNDE**(35 punte; 30 minute)**

- 1.1 Kies 'n voorbeeld uit KOLOM B wat by 'n kostekategorie in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–E) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.5 F.

KOLOM A		KOLOM B	
1.1.1	Administrasie	A	vraggeld op grondstowwe aangekoop
1.1.2	Direkte materiaal	B	fabrieksvoorman se salaris
1.1.3	Verkoop en verspreiding	C	huuruitgawe vir die kantoorgebou
1.1.4	Fabrieksbokoste	D	werkers in produksie
		E	kommissie aan verkoops personeel betaal

(4 x 1) (4)

1.2 **WEZA STITCHES**

Weza Stitches, waarvan Annie Brown die eienaar is, vervaardig badkamer-handdoekstelle. Annie koop materiaal by plaaslike verskaffers. Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2022. Let daarop dat daar nie goedere-in-bewerking-voorraadsaldo's was nie.

GEVRA:

- 1.2.1 Bereken die volgende vir die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2022:

- Direkte arbeidskoste (7)
- Fabrieksbokoste (6)
- Totale koste van produksie (4)

- 1.2.2 Annie is bekommerd dat vaste koste na R806 400 verhoog het. Verduidelik waarom sy nie bekommerd hoef te wees nie. Verskaf TWEE punte. Haal syfers aan. (4)

1.2.3 **Verwys na Inligting C.**

Lewer kommentaar daarop of die produksiepersoneel die produksiebonus verdien wat hulle ontvang het. Verskaf DRIE punte, met syfers. (6)

- 1.2.4 Annie wil haar wins gedurende die volgende finansiële jaar met R50 000 verhoog terwyl sy koste handhaaf. Bereken die addisionele eenhede wat vervaardig moet word om hierdie teiken te bereik. (4)

INLIGTING:**A. Direkte arbeidskoste:**

- Ses werkers was in 2021 en 2022 in produksie werksaam.
- Hulle het elkeen 1 840 uur normale tyd gedurende die jaar teen R40 per uur gewerk.
- Die oortydregister toon 'n gesamentlike totaal van 230 uur oortyd gewerk teen 1,6 keer die normale tydtarief.
- Produksiepersoneel het 'n produksiebonus van 8% van die normale tydlone ontvang.

B. Fabrieksbokoste:

Die boekhouer het die fabrieksbokoste as R541 600 bereken.

Hy het egter die volgende foute begaan wat nog aangesuiwer moet word:

- Hy het die volle versekeringuitgawe van R32 500 by die fabrieksbokoste ingesluit, in plaas van slegs 60% van hierdie uitgawe.
- Hy het R54 000 vir fabriekswater en -elektrisiteit toegeken deur die verhouding 3 : 2 : 2 vir fabriek, verkope en kantoor onderskeidelik te gebruik. Hierdie uitgawe moes in die verhouding 2 : 1 : 1 toegeken gewees het.

C. Addisionele inligting: (nadat alle regstellings in berekening gebring is)

	30 JUNIE 2022		30 JUNIE 2021	
	Totaal	Per eenheid	Totaal	Per eenheid
Veranderlike koste:	R1 561 600	R244	R1 317 750	R251
Direkte materiaal	R652 800	R102	R672 000	R128
Direkte arbeid	?	?	R498 750	R95
Verkoop en verspreiding			R147 000	R28
Vaste koste:	R806 400	R126	R792 750	R151
Fabrieksbokoste				
Administrasie				
Aantal eenhede geproduseer en verkoop	6 400 eenhede		5 250 eenhede	
Gelykbreekpunt	6 156 eenhede		6 954 eenhede	
Verkoopprijs per eenheid	R375		R365	

VRAAG 2: BTW EN VOORRAADWAARDASIE**(45 punte; 35 minute)****2.1 BTW**

Die inligting het betrekking op Nomhle Handelaars. Die onderneming is vir BTW geregistreer. Die standaard-BTW-koers is 15%. Nomhle verkoop ook nulkoers-goedere.

GEVRA:

Bereken die BTW-bedrag wat aan SAID betaal moet word vir die BTW-periode geëindig 31 Mei 2022.

(9)**INLIGTING:**

- A.** Harry, die klerk, het die BTW-bedrag verskuldig aan SAID as R55 785 bereken.

Hy het egter nog nie die volgende in berekening gebring nie:

(i)	BTW op goedere aan verskaffers teruggestuur	R5 070
(ii)	BTW op uitgawes betaal	R6 240
(iii)	BTW op goedere deur Nomhle vir eie gebruik geneem	R5 400

- B.** BTW op korting toegestaan moet ook in berekening geneem word. Die totale korting toegestaan, beloop R18 860.
- C.** BTW op verkope is foutiewelik opgeteken. Sommige goedere met 'n verkoopprijs van R31 200 (BTW uitgesluit) moes as nulkoers-items ingeskryf gewees het.

2.2 VOORRAADWAARDASIE

Milo Slav is die eienaar van Pitten Sportwinkel. Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2022 geëindig.

Die voorraadrekords van die volgende twee produkte word voorsien:

- Bergfietse
- Poeier-energiesrankies (1 kg-houers)

BERGFIETSE

Die bergfietsvoorraad word gewaardeer deur die spesifieke identifikasiewaardasiemetode te gebruik.

GEVRA:

2.2.1 Bereken die waarde van die eindvoorraad op 28 Februarie 2022 deur die spesifieke identifikasiemetode te gebruik. (9)

2.2.2 'n Fluitjieblaser (Informant) het aan Milo verduidelik dat hy bewyse het wat sal toon dat die aankoopbestuurder bergfietse steel wat deur die onderneming gekoop is.

'n Onderzoek het aan die lig gebring dat 40 eenhede van die King-model, wat uit die voorraadrekords vermis word, aan Easy Rides, 'n mededinger, verskaf is. Daar was geen ander voorraadtekorte nie.

Verduidelik TWEE verskillende voorbeelde van hoe die verdeling van pligte kan voorkom dat so 'n insident in die toekoms weer sal plaasvind. (4)

2.2.3 Verskaf TWEE punte wat toon dat Milo en sy klante met die gehalte van die Gama-fietse tevrede is. Haal syfers aan. (4)

INLIGTING:

Voorraadrekords van bergfietse:

	KING	PALO	GAMA
Eenhede voorhande: 1 Maart 2021	128	62	40
Eenhede deur die jaar aangekoop	400	250	220
Eenhede aan verskaffers teruggestuur	54	2	0
Eenhede verkoop	286	245	242
Eenhede voorhande: 28 Februarie 2022	148	?	18
Kosprys per eenheid	R4 500	R5 200	?
Waarde van die eindvoorraad	R666 000	?	?
Verkoopprys per eenheid	R6 750	R7 800	R9 600
Totale bedrag van verkope (in rand)	R1 930 500	R1 911 000	R2 323 200
Winsopslag-%	50%	50%	60%

POEIER-ENERGIEDRANKIES (1 kg-HOUERS)

Die periodieke voorraadstelsel en die eerste-in-eerste-uit(EIEU)-voorraadwaardasiemetode word gebruik. Hierdie items het 'n raklewe van 66 dae.

GEVRA:

- 2.2.4 Bereken die waarde van die eindvoorraad op 28 Februarie 2022 deur die EIEU-voorraadwaardasiemetode te gebruik. (6)
- 2.2.5 Bereken die voorraadhouingsperiode (in dae) op 28 Februarie 2022. Gebruik die eindvoorraadsyfer. (3)
- 2.2.6 Lewer kommentaar op jou bevindinge hierbo. Verskaf TWEE punte met syfers. Let daarop dat die voorraadhouingsperiode vir 2021 58 dae was. (4)
- 2.2.7 Milo het agtergekom dat sommige van die voorraad energiedrankies die raklewe (vervaldatum) oorskry. Identifiseer die waarde van die voorraad waarna Milo verwys. (2)
- 2.2.8 Milo oorweeg dit om die verouderde voorraad teen die helfte van die kosprys te verkoop. Watter raad sal jy hom gee oor sy voorstel. Verskaf TWEE punte. (4)

INLIGTING:**A. Voorraadsaldo's van die poeier-energiedrankies:**

	GETAL HOUERS
1 Maart 2021	130
28 Februarie 2022	235

B. Aankope van poeier-energiedrankies gedurende die finansiële jaar:

	GETAL EENHEDE	EENHEIDSPRYS R	VRAGGELD R	TOTAAL R
Apr.–Sept. 2021	550	420	4 400	235 400
Nov. 2021	330	460	2 640	154 440
Jan. 2022	180	475	1 440	86 940
TOTAAL	1 060		8 480	476 780

C. Vraggeld op aankope:

Die onderneming betaal MTY Vervoer 'n vaste tarief van R8 per houer by die winkel afgelewer.

D. Terugsendings aan verskaffers:

30 beskadigde houters van Januarie 2022 se aankope is aan die verskaffer teruggestuur. Die verskaffer het die totale kosprys wat betaal is, teruggeskryf, vraggeld uitgesluit.

E. Verkope en koste van verkope:

- 925 eenhede is verkoop.
- Koste van verkope beloop R404 140, nadat alle aanpassings in ag geneem is.

VRAAG 3: BEGROTINGS**(45 punte; 35 minute)**

Die inligting het betrekking op JR Sanitisers (Edms.) Bpk. Die HUB is Juanita Rose. James Peter is die boekhouer.

GEVRA :

- 3.1 Voltooi die Krediteurebetalingskedsule vir Desember 2022. (7)
- 3.2 Bereken ontbrekende syfers **(i)** tot **(iii)** in die Kontantbegroting. (10)
- 3.3 **Verwys na Inligting E en G.**
- 3.3.1 Bereken die deposito wat gedurende Desember 2022 vir die aankoop van die maatskappyvoertuig betaal sal word. (5)
- 3.3.2 Juanita is bekommerd oor die kontantposisie vir Desember 2022. Sy stel voor dat die aankoop van die voertuig na Januarie 2023 geskuif moet word.
- Gebruik die tabel in die ANTWOORDEBOEK om die effek van hierdie voorstel op die Kontantbegroting van Desember 2022 te toon. (6)
- 3.4 **Verwys na Inligting H.**
- Juanita is bekommerd oor haar besluite in Oktober 2022 om die winsopslag en die bedrag wat werklik aan advertensies spandeer is, aan te pas. Verskaf TWEE punte om aan te dui of dit goeie besluite was of nie. Haal syfers aan en/of toon berekeninge. (4)
- 3.5 **Verwys na Inligting H.**
- 3.5.1 Verduidelik waarom Juanita bekommerd behoort te wees oor die werklike bedrag wat gedurende Oktober 2022 op herstelwerk en instandhouding spandeer is. Haal 'n syfer aan en/of toon 'n berekening. (2)
- 3.5.2 James is van mening dat daar swak beheer was oor die bedrae wat aan afleweringssuitgawes en verpakkingsmateriaal spandeer is. Verduidelik of James se mening korrek is of nie. Verskaf berekeninge. (8)
- 3.6 Juanita wil sosiale media gebruik om 'n aanlyn winkelpatform te skep om haar verkope vanaf Januarie 2023 te vermeerder. Noem DRIE addisionele betalings wat by die Januarie 2023-begroting ingesluit moet word. (3)

INLIGTING:**A. Verkope, koste van verkope en debiteure-invordering:**

	OKTOBER	NOVEMBER	DESEMBER
Totale verkope	R584 100	R643 500	R432 300
Koste van verkope	R354 000	R390 000	R262 000

- Kontantverkope bestaan uit 30% van totale verkope.
- Debiteure betaal hulle rekeninge in die maand wat volg op die maand van verkope.

B. Aankope van voorraad en betaling aan krediteure:

- 'n Basisvoorraad word gehandhaaf. Voorraad wat verkoop word, word in dieselfde maand vervang.
- Kontantaankope bestaan uit 15% van totale aankope.
- Krediteure word volgens die volgende tendens betaal:
 - 80% word in die maand van aankope betaal om 'n 5%-korting te ontvang.
 - 20% word in die maand na aankope betaal.

C. Huurinkomste:

- Stoorruimte word teen 'n vaste tarief per vierkante meter verhuur.
- 'n Huurder beset tans 60 m². Sy huurkontrak verstryk op 30 Junie 2023.
- 'n Nuwe huurder het 'n ooreenkoms vir die periode 1 Desember 2022 tot 30 November 2023 geteken. Sy sal 'n stooroppervlakte van 75 m² beset.

D. Salarisse:

- 'n Nuwe werknemer sal vanaf 1 Desember 2022 aangestel word. Hy sal R14 840 per maand verdien.
- Alle ander werknemers sal 'n verhoging van 4,5% p.j. ontvang, effektief vanaf 1 Desember 2022.

E. Aankoop van maatskappyvoertuig vir die HUB en versekering:

- 'n Nuwe maatskappyvoertuig sal op 1 Desember 2022 aangekoop word. 'n Deposito van 25% van die koste van die voertuig, rente uitgesluit, sal op hierdie datum betaal word.
- Die uitstaande saldo sal oor 24 maande in gelyke maandelikse paaieimente van R20 800 betaal word, rente ingesluit, met ingang van 31 Desember 2022.
- Rente bereken vir die volle tweejaar-periode is R45 600.
- Die bestaande versekeringspremie sal met die bedrag van toepassing op die nuwe maatskappyvoertuig verhoog. Dit sal ook vanaf 31 Desember 2022 aan die einde van elke maand betaalbaar wees.

F. Afleweringsuitgawes:

Aflewerings word aan Aldo Aflewerings uitgekontraakteer. Afleweringsuitgawes word as 'n vaste persentasie van die maandelikse verkope begroot.

G. Uittreksel uit Kontantbegroting:

ONTVANGSTE	NOV. 2022 (R)	DES. 2022 (R)
Kontantverkope	193 050	129 690
Invorderings van debiteure	408 870	(i)
Lening	400 000	
Huurinkomste	15 000	(ii)
TOTALE ONTVANGSTE		
BETALINGS		
Kontantaankope van voorraad	58 500	39 300
Betalings aan krediteure	312 120	?
Salarisse	(iii)	55 595
Aankoop van voertuig: deposito	-	?
Aankoop van voertuig: maandelikse paaieimente	-	20 800
Herstelwerk en instandhouding	30 000	30 000
Advertensies	40 000	40 000
Afleweringensuitgawes (Aldo Afleweringens)	38 610	25 938
Verpakkingsmateriaal	25 740	17 280
Versekering	6 500	9 700
Brandstof vir maatskappyvoertuig	-	7 500
Rente op lening	6 000	6 000
Dividende		190 000
Telefoon, water en elektrisiteit		
Diverse uitgawes		
TOTALE BETALINGS		
KONTANTOORSKOT/-TEKORT	174 000	(120 000)
BANK (BEGIN)	(66 000)	108 000
BANK (EINDE)	108 000	(12 000)

H. Begrote en werklike syfers vir Oktober 2022:

	BEGROOT	WERKLIK	AFWYKING
Getal eenhede verkoop	7 080 eenhede	11 470 eenhede	+ 4 390 eenhede
Winsopslag %	65%	45%	-20%
Verkope	R584 100	R831 546	+ R247 446
Koste van verkope	354 000	573 480	+ 219 480
Bruto wins	230 100	258 066	+ 27 966
Herstelwerk en instandhouding	30 000	8 000	- 22 000
Advertensies	40 000	28 000	- 12 000
Afleweringensuitgawes (Aldo Afleweringens)	35 046	42 896	+ 7 850
Verpakkingsmateriaal	23 364	37 850	+ 14 486

VRAAG 4: BANKVERSOENING**(25 punte, 20 minute)**

4.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommers (4.1.1 tot 4.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.

4.1.1 Debietkaartfooie vorm deel van bankkoste.

4.1.2 Rente op oortrekking word in die Kontantontvangstejoernaal opgeteken.

4.1.3 'n Debietsaldo op die Bankstaat toon 'n gunstige saldo. (3 x 1) (3)

4.2 **BANKVERSOENING**

Die inligting wat verskaf word, het betrekking op Surprise Winkels. Die eienaar van die onderneming is Themba Zwane.

- Themba ontvang die amptelike Bankstaat op die 26ste dag van elke maand. Hy gebruik dit om die bankversoening te doen.
- EFO's is in datumvolgorde hernommer.

GEVRA:

4.2.1 Gebruik die tabel wat in die ANTWOORDEBOEK verskaf word om die finale totale van die Kontantjoernale op 31 Julie 2022 te bereken. (10)

4.2.2 Bereken die korrekte banksaldo op 31 Julie 2022 in die grootboek. (4)

4.2.3 Stel die Bankversoeningstaat op 31 Julie 2022 op. (8)

INLIGTING:

A. Op 1 Julie 2022 het die Bankrekening in die grootboek 'n gunstige saldo van R53 800 getoon.

B. Die Bankversoeningstaat wat op 30 Junie 2022 voltooi is, het die volgende uitstaande deposito's en EFO's getoon:

• Deposito gedateer 15 Junie 2022	R19 500
• Deposito gedateer 29 Junie 2022	R12 800
• EFO 297	R9 600
• EFO 298	R12 300

LET WEL:

- (i) Die deposito op 15 Junie 2022 het op die Julie-bankstaat as R15 500 verskyn. 'n Ondersoek het getoon dat die kassiere in daardie tydperk bedank het. Die uitstaande bedrag moet afgeskryf word.
- (ii) EFO 297 is korrek op die Julie-bankstaat as R6 900 getoon.
- (iii) Die ander uitstaande bedrae van die vorige maand het op die Julie-bankstaat verskyn.

- C.** Voordat die Julie 2022-bankstaat ontvang is, het die Kontantjoernale die volgende voorlopige totale getoon:

KONTANT- ONTVANGSTEJOERNAAL	KONTANT- BETALINGSJOERNAAL
R101 200	R135 215

- D.** Die volgende items op die Julie-bankstaat moet nog opgeteken word:

- (i) 'n Debietkaartbetaling van R1 400 vir petrol vir die onderneming se voertuig. Themba het versuim om die transaksiedokument vir die boekhouer te gee.
- (ii) Die direkte deposito ontvang van debiteur D Singwane, R5 800, ter vereffening van sy rekening van R6 000.
- (iii) 'n Debietorder aan Palm Versekeraars vir die onderneming se versekering, R1 800.
- (iv) 'n Direkte deposito van R72 000 van Unitech Kollege. Dit is 'n fout op die staat omdat dit nie op Surprise Winkels van toepassing is nie. Die bank is van hierdie fout in kennis gestel.
- (v) Totale bankkoste, R825
- (vi) Rente op spaarrekening verdien, R260

- E.** Inskrywings in die Kontantjoernale na 26 Julie 2022:

- Deposito op 29 Julie 2022 R29 500
- EFO 350 aan PN Skryfbehoeftes, gedateer 28 Julie 2022 R 4 200
- EFO 351 aan PF Koeriers, gedateer 30 Julie 2022 R 3 800

- F.** Bankstaatsaldo op 31 Julie 2022: R?

25

TOTAAL: 150

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
NOTA:	
* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	

